

BESTIGNING AF GRØNLANDS MONT BLANC

Da Dannebrog blev hejst over Gunbjørns tinde ,

Af ambassaderåd *Ebbe Munck*

Ebbe Muncks navn er uløseligt knyttet til Grønland; han har slået det fast som chef for og deltager i betydningsfulde ekspeditioner. I denne og et par følgende artikler skriver han om bestigningen af Grønlands - og dermed også Danmarks højeste bjerg, et kapitel af en bog, som forhåbentlig snart vil se dagens lys.

Da nordboerne for over tusinde år siden stævnede fra Island mod Grønland for at nå frem til beboelsespladserne i nærheden af Kap Farvel, var det efter denne sejlordre:

Sæt kursen nordvest, indtil et stort fjeld syner i havet. Fortsæt indtil fjeldet står ret i nord. Følg herefter iskanten sydvest over, indtil landgang kan gøres i Sydgrønland . . .

Det hedder også i de gamle beretninger, at der var dage i klart vejr, hvor det samtidigt var muligt at se Snefjeldsjøkelen i Island og det store grønlandske fjeld, som man døbte *Hvitserk* (Hvidskjorten). Da Blosserville-kysten i Østgrønland er den nærmeste til Island, er det derfor sandsynligt, at vikingerne på deres færd over Danmarksstrædet har observeret dette fænomen, antagelig hjulpet af luftspejlingerne i det klare vejr. *Hvitserk er uden tvivl vikingetidens legendariske første landkending i Grønland.*

I denne og to følgende artikler skal jeg berette om den første og indtil videre eneste bestigning af Hvitserk.

Det var i 1935, hvor jeg som eneste dansker havde den ære at deltage i den britiske Courtauld-Wager ekspedition til Knud Rasmussens Land. Det gamle navn Hvitserk eksisterer ganske vist ikke mere. Den danske stednavne-kommission har omdøbt bjerget til Gunbjørns Fjeld til minde om vikingen Gunbjørn, der antagelig var den første nordbo, der fik landkending af Grønland. Det var i slutningen af det niende århundrede.

Gunbjørns Fjeld, der således viste vejen vester på - og måske også til det amerikanske kontinent - har senere vist sig at være ikke alene det højeste fjeld i Grønland, men også den højeste tinde indenfor polcirklen.

Det er vist ikke alment kendt i Danmark, at der i Grønland på dansk grund er bjerge på næsten 4.000 meters højde, eller næsten så høje som Europas højeste bjerg Mont Blanc (ca. 4.800 meter) i de fransk-schweiziske alper. Vi må således som danskere revidere vor opfattelse af Himmelbjerget som det højeste geografiske punkt indenfor dansk suverænitetsområde. Vi er i Grønland i besiddelse af et bjergmassiv, der er praktisk talt ukendt, og det er sikkert lige så ukendt, at Dannebrog blev hejst over denne arktiske majestæt på en lille privat ekspedition for en snes år siden. Den ene af ekspeditionens chefer, Augustine Courtauld, har ganske vist holdt foredrag herom i The Royal Geographical Society i London, og jeg selv har tidligere skrevet en enkelt artikel om bjergbestigningen, men jeg er sikker på, at ikke een ud af hundrede i Danmark er klar over, at der findes danske bjerge i størrelsesorden med Mont Blanc-massivet.

Nu, hvor Grønland dag for dag tegner sig mere og mere tydeligt i almen bevidsthed, fortjener dette faktum måske lidt opmærksomhed. Himmelbjerget er godt nok, som det er. Men danske skal vide, at der i Knud Rasmussens Land på den herlige grønlandske østkyst findes den mest vidunderlige tumleplads for mænd, der vil prøve kræfter i naturen. Danmark er ikke så lille et land endda ... i hvert fald ikke, hvis vi sejler i vikingernes kølvand.

Men først til indledning et par ord om den historiske baggrund og de ekspeditioner, der gik forud for vor egen.

Endnu i 1930 var kyststrækningen mellem Angmagssalik i syd og Scoresbysund i nord den del af Grønland, der var mindst kendt. I historisk tid - vikingerne kom jo aldrig i land på østkysten - var denne del af Grønland helt ukendt indtil 1833, da den franske marineofficer *Jules de Blosseville* med skibet „Lilleoise“ satte

*Ebbe Munk, da han i 1947 var chef for
Pearyland-Ekspeditionen.*

sig for at udforske strækningen mellem 66° n. b. og 70° n. b. Det er højst sandsynligt, at også de Blossesville observerede bjerget Hvitserk, men da „Lilleoise“ forliste i pakisen med samtlige ombordværende, eksisterer der ingen beretninger om de mulige geografiske opdagelser, der blev gjort af den franske ekspedition.

Det var først år 1900, da den danske marineløjtnant (senere viceadmiral) *Amdrup* med tre andre mænd, blandt hvilke var *Ejnar Mikkelsen*, gennemførte sin berømte bådekspedition fra Scoresbysund til Angmagssalik, at denne farlige og vanskeligt tilgængelige kyst blev kortlagt.

Amdrup og hans mænd overvandt alle isens besværligheder i deres lille åbne robåd og hjemførte et detailleret kort fra disse ukendte egne. Det var en fremragende indsats, ja en klassisk præstation i ekspeditionernes lange historie. Ikke en eneste detaille i kortet er indføjet, uden at den faktisk er observeret. Amdrup overlod intet til fantasien og til det formodede. Hvad man ikke selv havde adgang til at konstatere blev stående blankt på kortet og uden angivelse af navn. Det var på denne rejse i sommeren 1900, at den store *Kangerdlugssuaq-Fjord* syd for Scoresbysund første gang blev opdaget. Ifølge sagens natur måtte Amdrup følge kysten ganske nær, således at der ikke på denne ekspedition blev gjort optegnelser vedrørende Hvitserk eller baglandets store bjergkæder.

Der skulle endnu gå 30 år, før man fik et nærmere kendskab til landet bag Blossesville-kysten. Det var denne gang ikke en dansker, men en englænder, der viste vej. Den purunge *Gino Watkins*, der senere druknede under sælfangst i Lake Fjord, da han forsøgte at svømme efter sin kajak, da den gled af en isflage, fik i 1930 organiseret en større ekspedition, The British Arctic Air Route Expedition. Allerede den gang var man klar over Grønlands fremtidige betydning for den internationale lufttrafik, og ekspeditionen skulle ved hjælp af overvintrings stationer på indlandsisen samle meteorologiske observationer til et af de store luftfartsselskaber. Den videnskabelige udforskning af Blossesville-kysten stod samtidigt på ekspeditionens program. Watkins chartrede den kendte, norske sælfanger „Quest“, hvor iøvrigt Shackleton døde ombord på sin sidste sydgående rejse, og det var ekspeditionens håb ved hjælp af en lille Tiger Moth flyvemaskine og flere bådhold at opmåle landet mellem indlandsisen og kysten, således at man kunne udvide Amdrups kort med fjordobservationer, som han ikke selv havde haft lejlighed til at gøre. I særlig grad ville man koncentrere arbejdet omkring Kangerdlugssuaq-Fjorden, der som omtalt var opdaget af Amdrup år 1900.

„Quest“ blev det første skib, der nåede ind i denne fjord, der med rette er berømt for sine enestående naturscenerier. Gletscherne i fjorden er meget produktive, og imponerende isfjelde driver mod havet, mens solens lys brydes i sylepidse alpetinder.

Man har gjort klar til opbrud, så man kan begynde rejsen gennem det nye og ukendte land.

På en flyvning i den spinkle maskine opdagede Watkins til sin store overraskelse i nordvestlig retning et stort bjergmassiv. Fjeldene var mindst 2.000 meter højere end kystens randbjerge, og Watkins anslog den højeste tinde til ca. 4.000 meter. Da bjergkæden var omkring 500 kilometer fra ekspeditionens hovedbase, var man klar over, at den var umulig at nå i den pågældende sommer, da man snart skulle gøre sig klar til overvintring. Man havde imidlertid opdaget et mål af antagelige dimensioner for senere ekspeditioner.

Briterne har som bekendt en særlig tilbøjelighed til at lade sig fortrylle af høje bjerge, og de giver nødigt op, når de først har sat sig et mål. Watkins døde, men Courtauld gennemførte senere bestigningen af Hvitserk. Det var imidlertid kun på et hængende hår, at ikke også han satte livet til. Der opstod nemlig vanskeligheder med slædetransporterne til de meteorologiske teltstationer på indlandsisen, og da der ikke var proviant nok til to mand tilbød Courtauld at klare overvintringen alene. Under en af vinterstormene lagde sneen sig så tæt omkring Courtaulds telt, at han ikke mere formåede at grave sig ud. Det undsætningshold, der blev

udsendt fra hovedbasen i det tidlige forår, søgte i længere tid forgæves teltet for at få ham befriet. Da det endelig lykkedes, havde han været *overladt til sin egen skæbne alene på indlandsisen i fem lange vintermåneder*. Hans petroleumsbeholder var lækket, og han kunne ikke tænde sin primus. Provianten var sluppet op, og han havde faktisk nået, hvad man i arktisk sprogbrug kalder for „stearinlys-stadiet“. Han var nærmest et skelet, da man trak ham frem i dagslyset, men hans filosofiske ro og britiske mod havde reddet ham. Silkekongens søn havde vist, at han var bygget af det rette tømmer.

Watkins og Courtauld havde ofte diskuteret planerne for en bjergbestigning af Hvitserk. Da det høje land mellem kysten og fjeldene ikke ville tillade transport med hundeslæder, måtte hele udrustningen og forplejningen for de mænd, der skulle gennemføre bestigningen, enten bæres eller trækkes på slæder forspændt af ekspeditionens egne medlemmer.

Watkins var derfor klar over, at man måtte prøve at finde en tilgængelig gletscherrute længere nord på, eller at det måske blev nødvendigt at „angribe“ fjeldet ved at starte helt ovre på Grønlands vestkyst og foretage bestigningen i tilslutning til en slædefart over indlandsisen.

Denne sidste plan accepterede *Martin Lindsay* (nuværende konservativt medlem af Underhuset) i 1934. Sammen med to andre briter startede han med hunde og slæder fra Jakobshavn i den tidlige sommer. De kørte over indlandsisen og observerede den 20. juli land syd for Scoresbysund. Løjtnant *Godfrey*, der senere blev dræbt på Spitsbergen under et tysk luftangreb, var ekspeditionens geodæt, og det omtalte land viste sig at være de samme bjerge, som Watkins havde observeret i 1930. Lindsays slædeekspedition, der fortsatte til Angmagssalik, havde dog ikke nogen mulighed for at forsøge en bestigning af bjergene.

Konstateringen af de høje fjelde havde også givet anledning til en livlig aktivitet i danske ekspeditions kredse. Scoresbysund-komiteen udsendte således i 1932 en ekspedition under ledelse af inspektøren for østkysten, Ejnar Mikkelsen, og det følgende år udsendte den danske regering Knud Rasmussen til samme kyststrækning. Det var ikke de nævnte ekspeditioners opgave at berejse landet med slædehold. Man ville derimod med den danske marines Heinkel-hydroplaner forsøge at luftfotografere det praktisk talt ukendte land. Chefen for det geodætiske institut i København, professor Niels Nørlund, tilrettelagde opgaven, og det tilfaldt oberst *Gabel-Jørgensen* at lede arbejdet i marken. Det bør iøvrigt erindres, at den engelske geodæt, Michael Spender, gjorde et grundlæggende arbejde på Ejnar Mikkelsens ekspedition i 1932. Resultatet af dette arbejde blev et nyt landkort, baseret på

*De store slæder var tungt lastede og vanskelige at trække frem gennem den våde sne.
På grund af de mange gletscherspalter medførte ekspeditionen ingen hunde.*

flyvefotografierne. Under vor egen ekspedition i 1935 kom disse luftfotografier os til stor nytte samtidig med, at vi kunne kontrollere kortets nøjagtighed.

Mens danskerne således i 1933 var ivrigt beskæftiget med at kortfotografere landet, der senere blev opkaldt efter Knud Rasmussen, forsøgte briterne i det samme år endnu engang at nå til toppen af verdens højeste tinde, Mont Everest i Himalaja. Det var den store Rutledge-ekspedition. En ung geolog, nuværende professor i Oxford, *Laurence Wager*, der ligeledes året i forvejen havde været deltager i Ejnar Mikkelsens ekspedition, nåede sammen med den fremstående bjergbestiger, *Jack Longland*, indtil 400 meter fra Everests top (8.480 meter). Bjergbestigerne var dengang ikke udrustet med iltapparater, og ekspeditionens medlemmer måtte erkende nederlaget og slå retræte kun nogle få hundrede meter fra målet (Wager har senere fortalt mig, at han og de andre i den store, iltfattige højde blev så sløve og apatiske, at man simpelt hen tabte lysten til at fortsætte. Det var iøvrigt ved denne lejlighed, at man fandt Mallorys isøkse så nær ved Everests top, at det ikke er helt udelukket, at han og Irvin faktisk nåede toppen, inden katastrofen indhented dem).

Da Wager kom hjem fra Himalaja, blev han det følgende år - 1934 - inviteret af den franske læge og ekspeditionsleder, *Jean Baptist Charcot*, til ombord i 3-masteren „Pourquoi Pas“? (der i 1936 forliste under Island) at slutte sig til et fransk bjergbestigningshold, der i hundrede-året for Blosseville-ekspeditionen ville hædre den forulykkede opdagelsesrejsende med et forsøg på at bestige Hvitserk. Blandt de franske alpinister var også *Paul Emile Victor*, der senere har ledet så mange arktiske og antarktiske ekspeditioner, og som i dag er Frankrigs største navn indenfor den geografiske udforskning.

Jeg selv repræsenterede Danmark ved samme lejlighed. På tidligere ekspeditioner havde jeg sejlet med „Pourquoi Pas“? og lært dr. Charcot at kende. Den elskelige, gamle herre, der var en stor ven af Danmark, fandt det naturligt, at Grønlands moderland var repræsenteret på rejsen til Hvitserk. Jeg accepterede naturligvis med glæde, selv om jeg ikke havde nogen træning som bjergbestiger.

Det var planen, at man skulle avancere på ski over en af de mange store gletschere, der nåede havet gennem bjerglandet, og med et eksperthold på nogle få mand at foretage det endelige fremskud mod den høje tinde. Også en italiensk ekspedition var på vej til Blosseville-kysten for at blive de første, der nåede den eftertragtede rekord indenfor polcirklen. Nobile-katastrofen i 1928 havde ikke taget humøret fra de italienske alpinister, der tværtimod mente, at tiden var inde til oprejsning for den italienske tricolore.

Der var således i 1934 startet et internationalt kapløb mod vikingernes gamle landkending i Østgrønland. Britiske, franske, italienske og danske interesser var repræsenterede. Men endnu et år skulle Hvitserk holde stand. Ingen af de nævnte ekspeditioner nåede frem. Italienerne blev siddende fast i isen, der som nævnt er ualmindelig vanskelig at brydes med under Blosseville-kysten, og „Pourquoi Pas“? fik på et tidligt tidspunkt under isnavigationen en så alvorlig maskinskade, at dr. Charcot til sin store sorg måtte opgive og gøre venderejse.

Lidt slukørede sejlede Wager og jeg hjem til London med en gammel sildepram fra Reykjavik. Der var endnu lang vej til bjergene bagom Kangerdlugsuak ... men vi var fast besluttede på at fortsætte næste år.